

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

САУГЪАЛАУ

Къабарты-Малкъарны айныууна салгъан уллу къыйынылары ючюн сыйлангандыла

Республиканы айнытыуға къыйын салгъан, кеслерини ишчи борчларын бийик даражада толтургъан адамланы Жангы жылны аллында Къабарты-Малкъарны баш къырал саугъасы бла белгилеу иги тереге айланганды. Тюнене да Правительствону юйюнде аллай адамларыбызны сыйлауға аталгъан жыйылыу болганды.

Аны башлай, КъМР-ни Башчысы Юрий Коков жыйылгъанла керти окъуна республиканы айныууна уллу юлюш къошханла болгъанларын белгилегенди. «Бюгюн мында экономикада урунганла да бардыла. Ала, кеслерин аямай, битеу кючлерин, билимлерин да салып ишлегенлерини хайырындан бюгонлюкде экономикабыз алгъа барады, инвестиция проектле жашауда бардырыла-дыла, шендого излемлеге келишген производствола ачыладыла», - дегенди.

Юрий Коков бюгонлюкде Россейни онучулары да социальный сфераны айнытыуға энчи магъана бергенлерин чертгенди. «Саугъаланганланы араларында билим берюде урунганла да бардыла. Аланы билимлерине, иш келлюлюклерине кере болукъду ёсон келген телюбюзюно мындан ары жашауу, республиканы интеллектуал хазнасы да. Биз бир болсакъ, бу сферада салынган къыйын эм жууаллы борчлары тамамлаулыгыбызгъа толу ийнанам», - деп къошханды ол.

Саугъаланганланы араларында саулукъ сакълауу алгъынныгъа министри **Мухаддин Беров** да бар эди. Юрий Коков аны республиканы бу сферасына этген къошумчулукъ-

уллу багъа бергенди. «Ол бу ишге битеу жашауун жоралагъанды. Бюгонлюкде аны къыйынына тийишли багъа бериледи, ол республиканы баш къырал саугъасына - «Къабарты-Малкъарны аллында къыйыны ючюн» деген орденге - тийишли болганды», - дегенди. Андан сора ол бюгонлюкде медицинаны ёсдюрюу жаны бла кеп иш тамамланганын да айырып айтханды. «Биз а аллыбызда телюлени жетишимлерин сакълап, бёлюмюно андан ары да айнытыргъа борчлубуз», - деп къошханды.

Юрий Александрович искусствода, культурада, илмуда да жетишимле болгъанларын айттып, аланы айнытыуға къошумчулукъ этген адамла уллу намысха, сыйгъа тийишли болгъанларын чертгенди. «**Килостан Эфендиев** ма аллайладанды. Ол аслам заманын ичинде Культура министерствогъа

башчылыкъ этип келгенди», - дегенди.

Республиканы онучусу жазыучуланы, назмучуланы къыйыныларын да белгилегенди. «Бюгюн Къабарты-Малкъарны баш къырал саугъасы **Зумакъулланы Танзилягъа** бла **Зубер Тхагазитовха** бериледи. Ала республиканы культураны айнытыуға бек уллу къошумчулукъ этгенди, аны ючюн алларында баш урабыз», - дегенди.

Сезюно ахырында Юрий Коков жыйылгъанланы энта бир кере жюрегинден алгъышлагъанды эмда мындан ары да жетишимле болдурларын сыйгенин айтханды. «Биз бирге болсакъ, къолубуздан келмезлик зат жокуду, анга мен толу ийнанам», - деп къошханды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ЖЫЙЫЛЫУ

Жамауатны къоркъуусузлугъун эмда право низамны жалчытыу баш борчха санагъанды

КъМР-ни Башчысы Юрий Коков Террозимге къажуу комиссияны бла Оператив штабны жыйылыуларын бирге бардыргъанды. Аны ишине федеральный араны келечилери, КъМР-ни Парламентини бла Правительствосуну башчылары, право низамны сакълауу органланы бла кюч структураланы, районланы бла шахарланы таматарлары къатышхандыла. Анда саулукъ сакълауу, отлукъ-энергетика комплекси объектлерин, суу жыйышдырылгъан жерлени террорчулукъдан сакълауу, Жангы жылгъа, Рождествогъа аталгъан байрамланы кезиюнде жамауатны къоркъуусузлугъун эмда право низамны жалчытыуу мадарларына артыкъда уллу эс бурулганды.

КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары, саулукъ сакъ-

лауу министри Ирма Шетованы, КъМР-ни Энергетика, тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу жаны бла къырал комитетини председатели Кючменланы Тахирни, къурулушу эмда ЖКХ-ны министри Анзор Тутуковну, КъМР-де ич ишлени министри, полицияны генерал-лейтенанты Сергей Васильевни, МЧС-ни КъМР-де Баш управлениясыны таматасыны къуллугъун толтургъан Апполаны Хасанны, культураны министри Мухаддин Кумаховну билдириулерин тынгылап, республиканы Башчысы адамла кеп жыйылыуу жерледе къоркъуусузлукъну бюгонда къаты мадарларын этерге кереклисин эсертгенди. Право низамны сакълауу органла бла муниципалитетле Жангы жылны байрамлары баргъан кюнде право низамны сакълауу эмда граждандыны къоркъуусузлукъларын

жалчытыу жаны бла борчланы тынгылы толтуруу ючюн, кючлерин бирикдирюге тийишлидиле деп айтылгъанды. «Бек сакъ болургъа керексиз», - деп чертгенди Коков.

Комиссияны 2014 жылда бардыргъан ишине багъа биче, КъМР-ни Башчысы терроризмге бла экстремизмге къажуу юрешни кючлендирюге керек болгъанын айырып айтханды. «Ол ишге ат башындан қараргъа арталлыда жарарыкъ тойюлдо. Анга уллу келлю болуу не затха келтиргенин биз Къабарты-Малкъарда бек иги билебиз. Республиканы бушулу кезиюу болгъанды, энди ол бир заманда да къайтмазча этер ючюн, къолубуздан келгени аямазгъа керекбиз», - деп чертгенди Юрий Коков.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну пресс-службасы.

**З.М.Тхагазитовну «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла саугъалауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны
УКАЗЫ**

Литератураны айнытыуға уллу къыйын салгъаны ючюн Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ поэти **Тхагазитов Зубер Мухамедовични** «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы

Башчысы **Ю. КОКОВ**

Нальчик шахар,

2014 жылда 25-чи декабрьде,
№261-УГ

**Зумакъулланы Мустафаны къызы Танзиляны «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла саугъалауу юсюнден Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысыны
УКАЗЫ**

Литератураны айнытыуға уллу къыйын салгъаны ючюн Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ поэти **Зумакъулланы Мустафаны къызы Танзиляны** «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында къыйыны ючюн» орден бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы

Башчысы **Ю. КОКОВ**

Нальчик шахар,

2014 жылда 25-чи декабрьде,
№262-УГ

Ахшы хапар

Профессионал усталыгъына - бийик багъа

Россейни Правительствосуну официальной сайтында билдирилгенича, **Руслан Фиров** Россей Федерацияны Правительствосуну саугъасына тийишли болгъанды. РФ-ни премьер-министри Дмитрий Медведев къол салгъан буйрукъда белгиленгенича, ол саугъа анга А.Толстойну пьесасына кере А.Шогенчуков атлы Къабарты-Малкъар драма театрда салынган спектакль ючюн берилгенди.

КъМР-ни Культура министерствосуну билдиргенге кере, Руслан Фировну аты бла РФ-ни культура министри Владимир Мединскийден алгъышлау телеграмма келгенди. Анда: «Сизни уллу жетишимлеригиз, фахмугъуз, сынауугъуз эмда профессионал усталыгъыгъыз къыралыбызны культура хазнасын сакълауға, аны байыкъландыра барыуға къуллукъ этедиле. Бу саугъа сизге Культураны жылында берилгени ючюн бюгонда багъалыды», - деп айтылады.

Жазылыу-2015

«Заман» - сизни газетигизди!

Ашыгыгыыз!

Жазылыгыыз!

Бир-эки кюн къалгъанды!

Бизни индексибиз - 51532

Къабарты-Малкъарны айныууна салгъан уллу къыйынлары ючюн сыйлангандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ызы бла сауғалау башланганды. РФ-ни Президентини Указы бла илмуда, билим берууде, бийик квалификациялы специалистени хазырлауда жетишимлери ючюн Къабарты-Малкъар кырал университетни кафедрасыны башчысы **Хасби Кушховха** «РФ-ни бийик школуну сыйлы къуллукъчусу» деген ат аталганды. «Камерата» оркестрини башчысы, дирижер **Пётр Темиркановха** уа «РФ-ни сыйлы артисти» эмда художник **Владимир Кочергинге** «РФ-ни сыйлы художниги» деген атла берилгенди.

Республиканы оюучуларына аны къыйынына былай уллу багъа бергенлери ючюн ырызлыгын билдире, Мухаддин Беров ол жаланда аны кесини сауғасы болмагъанын, аны бла медицинада ишленгени барысына да бийик багъа берилгенин чертгенди. «Адам кеси жангыз жукъ да эталлыкъ тойюлду. Жаланда бирге болсакъ, болдуракъкъбыз жетишимле», - дегенди ол.

Клистан Сфендиев а болгон да республиканы айныууна ишлерге хазыр болгъанын айтханды. «Мен республиканы жалкы ючюн жашагъанма. Республиканы бир затха жарыйма – Къабарты-Малкъарны айнытыр ючюн, къолудан келгенин толсуулай этген болмам деп. Алай энта да манга буйрукъ берсегиз, аны толтурурга хазырмы», - дегенди ол.

Юрий Коковха ыспас этип, Зумакулланы Танзила да селешгенди.

Ол кюн Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла да сауғаланганла болгандыла. Аланы араларында КъМР-ни Башчысыны Парламентде эмда сюд органлада келечиси **Мадина Дышекова**, СПИД-ге эмда жукъган аруулагъа къажар араны врачы-инфекционисти **Туменали Геннадий** эм башхала да бар эдиле.

Экономиканы, социальный сфераны, культураны айнытыуда бет жарыкылы ишленгелери ючюн сыйлы атлагъа тийишли болгъанлары араларында уа Къулийланы Къайсын атлы Малкъар кырал драма театрын артисти **Бичиланы Хажидауут** болганды. Анга «КъМР-ни сыйлы артисти» деген ат аталганды. Ташлы-Тала элчи Культура юйюню директору **Гузийланы Тахир** а «КъМР-ни культураны сыйлы къуллукъчусу» болганды. Черек муниципал районну библиотекасыны сабий бөлүмюню таматасы **Мокваланы Фатимат** бла «Къабарты-Малкъар» телерадиокомпанияны звукооператору **Тебердиланы Мариям** да алай сыйлы атха тийишли болгандыла.

«Къабарты-Малкъарны сыйлы врачы» деген ат берилгенини санына уа КъМР-де медико-социальный экспертизаны къауумуну башчысы, врач-эксперт **Рахайланы Алик** да

киргенди. Нальчик шахарны 23-чю номерли орта школунда малкъар тилден бла литературадан окутхан **Жанатайланы Аслийжан** а «Къабарты-Малкъарны сыйлы устазы» болганды. Спортну бла физкультураны айнытыуда уллу къыйын салгъаны ючюн Элбрус районну сабий-жаш тѳлю энчи спорт олимпиадалы резервли школуну директору **Чеченланы Арсенге** «Къабарты-Малкъарны физический культураны эмда спортну сыйлы къуллукъчусу» деген ат аталганды.

Элбрус районну администрациясыны таматасыны орунбасары **Афашокталаны Раисаны** къыйыны да унутулмагъанды. Анга «Къабарты-Малкъарны сыйлы экономисти» деген ат берилгенди.

Ол кюн сауғаланганлары араларында жарашдырыуу предприятаяланы, торлюторлю кырал власть органланы, сюд системаны, социальный сфераны айнытыуда уллу къыйын салгъан адамла да бар эдиле.

Къууанчлы жыйылыуу ахырында Юрий Коков аланы барысын да энта бир кере алгъышлагъанды. «Сиз бу жетишимле бла келгенил къалмазсыз, сыйген Къабарты-Малкъарыбыз жашар ючюн, къолугъудан келгенин амазлыгыбызга толу ийнанылма», - дегенди ол.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Къуллукъгъа сапыу

Игорь Кладько - Прохладный шахар округну жер-жерли администрациясыны таматасы

Прохладный шахар округну жер-жерли самоуправлениясыны Советини сессиясында Игорь Кладько битеу конкурс сынауладан этгенден сора жер-жерли администрацияны башчысына салынганды.

Ол 1962 жылда Нальчик шахарда туугъанды. 1989 жылда Къабарты-Малкъар кырал университетни тарых факультетин, 2004 жылда уа Шѳендюго кырал академияны юриспруденция бѳлюмюню бошагъанды. Уруну жолун Нальчикни электрвакуум заводунда слесарь болуп башлагъанды. Аскерден къайтхандан сора ол предприятаяны комсомол комитетини секретары болганды.

2010 жылда Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысыны орунбасарыны къуллугун толтуруп башлагъанды. 2012 жылны июнь-декабрь айларында Прохладный шахар округну жер-жерли администрациясына башчылыкъ этгенди. Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысыны биринчи орунбасарыны, Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысыны къуллукъларын толтурганды.

2014 жылда январьда КъМР-ни промышленность эн сатыу-алуу министрине салынады. Октябрда уа Прохладный шахар округну башчысыны къуллугун толтуруп башлагъанды.

Тюбешу

Штаб къураллыкъды

«Келир жылы жаз башында бардырылыкъ сабан ишлеге шѳендюден окууна хазырлануу башларга керекди», - дегенди КъМР-ни Правительствону башчысыны орунбасары - эл мюлк министр Муаед Дадов районланы эл мюлк управлениларыны таматалары бла тюбешкен кезуюнде.

Аны оюмуна кѳре, сабан ишлеге былай, иги да аллындан хазырлануу башлагъаны магъанасы уллуду, аны хайры бла кѳп кемчиликледен къутулурга, урлукъна да заманында себи бошарга онг боллукъду.

Муаед Дадов хар муниципальный районда да бу ишлени тынгылы бардырыуу жууаплы болгъан штаб къурарга кереклисин белгилегенди. Ол аграрийлени урлукъ, отлукъ, минерал семиртигиле къайдан сатып алырга боллукъу бла жашырейлендикди, агротехника жумушланы бардыруу жаны бла анылатыу ишни да бардырылыкъды. «Къалайда къаллай тыйгычла болсала уа аланы кѳтеригеу Эл мюлк министрство да къатышырга керекди», - дегенди ол.

Бу ведомстводан билдиргенлерине кѳре, келир жыл жазлыкъ битимле 242 минг гектарда ѳдюрюллюкюле. Быйыл бла тѳнлешдиргенде ол 13 процентле асламыракъ болады. Кюлкую битимле, тахта кѳетле, картоф да кѳбюрек жерни аллыкъдыла.

Бизни корр.

Кенгеш

Юрий КОКОВ:

Жылыны ичинде социальный магъаналы 155 объектни ачханбыз

Тонене КъМР-ни Башчысы Юрий Коков Нарткъалада жангы сабий садны ачылыууу къууанчына къатышханды эмда Урван районну администрациясында муниципалитетлени бла шахар округланы таматалары бла кенгеш бардырганды.

Биринчиден, Юрий Александрович сабий садны ачылыуунда болганды. Бу билим беруу учреждение Нарткъалада бек уллуладан бириди - аны битеулю кенглиги 3,2 минг квадрат метрге жетеди. Анда бюгонлюкде 200 сабийге жер барды, болсада, аны кенгертп, энта 150 жер къуарга боллукъду. Урван районну Билим беруу управлениасыны таматасы Анзор Альборовну бизге билдиргенине кѳре, объектни къурулушуна эмда оборудованигъа федерал эмда муниципал бюджетледен 121 миллион сом къоратылганды. «Анда 11 къауум боллукъду, ол санда яслиде юч къауум. Бюгонлюкде уа садны кадрла бла жалчытыу бошалганды. Конкурс бардырылып, бери бек иги устала сайлангандыла», - дегенди ол.

Юрий Коков, мекам бла шагърейленип, анда кѳргенине ырызлыгын айтханды. Кертиси бла да, ол шѳендюго излемлеге кѳре ишленгенди. Сѳз ючюн, балаланы сауукъларына психолог, физиотерапевт, логопед багъарыкъдыла. Аланы хар бирини да битеу керекле бла жалчытылынган энчи отулары барды.

Республиканы оюучусу аш-азыкъ хазырлагъан отуу болууу бла да шагърейленгенди, музыка, компьютер классда болганды. Андан сора уа ол сабий садны устазлары бла тюбешгенди. Ол кѳргенине бюсорегинен айттып, мындан ары да мекамны былай ариу халда сакълагъыз деп чакъырганды. «Сизге ата-анала сабийлерин ышанадыла. Ол а уллу жууапчылыкъны излейди. Балачыкъла жашауу юсюнден биринчи билимлерин мында аллыкъдыла. Сизден тилеригим, аланы культурагъа, адет-ѳерлеге юйретигиз», - дегенди.

Ызы бла Юрий Коков Урван районну администрациясында республиканы муниципал къураулыларыны бла шахарларыны таматалары бла кенгеш бардырганды. Анда сѳз жылыны кѳрүмюлдерини эмда 2015 жылгъа планланы юслеринден барганды. Аны ача, Юрий Александрович мындан ары районланы башчылары бла тюбешуу былай халда бардырылыкъларын билдиргенди. «Алай бла иштигизе тюбеген чырмаулары юслеринден айтырга онгугъз боллукъду», - дегенди ол.

Жылыны итогларыны юслеринден айта, республиканы оюучусу экономикада, социальный сферада да жетишимле болгъанларына ырызлыгын айтханды. «Экономикада иги жанына торлениуле бардыла, тарихлини

сапат турмайма, сиз аланы билесиз. Социальный сферада, сауукъ сакълауда, башха сфералада да аз тойюлде ѳхтемленича затла. Биз жылыны ичинде социальный магъаналы 155 объектни ачханбыз. Ма бюгон да Нарткъалада алай къууанчы иш болганды», - дегенди.

Докладын Юрий Коков республиканы власть органларында торлениуени аныгъатудан башлагъанды. Ол Правительствону къаууму жангытылгъаныны, районланы башчылары алышынганларыны юслеринден айтханды. «Алай бла власть органланы къауумун къысхартханбыз. Бир-бирлерини борчларын къайтарган органланы азайханбыз», - деп чертгенди.

Юрий Александрович келир жыл сауукъ сакълауда тамамланырга тийишли жумушланы юслеринден да билдиргенди. Энчи уа элдеде культура юйлене болумларына бурганды. «Элдеде жаш тѳлегое эркин заманларын ѳдюрюрча тийишли жер жокъду. Ма аны хатасындан тошедиле ала бизге къажар тургъанларына къолларына. Бюгонлюкде уа 25 культура юй оюлуу халгъа жетип, жабылып турадыла. Ала уа элчи жашауунда магъаналы жерни алырга, дайым да ишлерге, битеу инфраструктура бла жалчытылынырга тийишлидиле», - дегенди эмда районланы башчыларына аланы ишлерине багъа элдеде культура юйлене болумларына кѳре бериллигин эсгертгенди.

Сѳз санитар-эпидемиология болумуну юсюнден да барганды. Бу проблемагъа атылып, жылыны аллында уллу кенгеш бардырылган эди. Юрий Коков бюгонлюкде районла бла шахарла таза болгъанларына

ырызлыгын билдиргенди. «Алай биз киркичкини тѳгою бошааллыкъ тойюлбюз, адамларыны культураларын игилендирмесек. Былайда республикада жашагъанладан, жууаплы болуп, тазалыкыны сакъларларын тилерикъ эдим», - дегенди ол.

Районланы башчылары адалманы тилеклерине, излемлерине сакъ болурларын, дайым да приёмла бардырырларын, алагъа къолдан келгенине болушурларын да тилегенди. Юрий Александрович аладан ишлеринде жер халла бла байламлы болуму тамамлауға, субсидияланы юлешгенде толюкюню сакъларгъа, сакъатланы жарсыларын толтурууға энчи эс бурурларын излегенди.

Уллу Хорламны 70-жыллыгын белгилеу юсюнден да айтханды. Жангы жылы байрамны аллында уа хар ветеранга да 20-шар минг сом юлешингенди. «Ол аланы байрамларын бир кесек жарыкъ этер деп ышанама», - дегенди Юрий Коков эмда Правительствону хар келечиси да ветеранланы кеслерини къаруларына алгъанларын белгилеп, район таматаладан алагъа болушурларын тилегенди.

Андан сора да, ветеранланы жашауу болумларын игилендируу жаны бла проблема да сюзюлгенди. Республиканы оюучусу, ол баш борч болгъанын белгилеп, район таматаладан январьны ахырында программа къалай толтурулгъанын анга белгили этерге буорганды.

Ахырында район таматала ишлеринде чырмаулары, жарсыланы юслеринден билдиргенди.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

ПАРЛАМЕНТ

Жизер урунганланы тийишлисича көргендиле

Экономиканы бла социальный сфераны тюрлю-тюрлю бөлүмлеринде ишлеген, урунган жерлеринде уллу жетишимле болдурган 40-га жууук адам КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасына тийишли болгандыла. Аланы алгышлау барз кюн законла чыгарыуучу баш органын юйюнде болганды.

Къууанчы тубешиуню ача, Парламентни спикери Татьяна Егорова залда профессионал сынаулары уллу болган адамла жыйылганларын белгилегенди. «Сиз иш кёллюгюз, урунууда жетишимлеригиз бла республиканы алга барыуун жалчытасыз. Мындан ары да Къабарты-Малкъарны айнытууга уллу къошумчулукъ этеригизге ийанана. Саугъаланганланы арасында жаш тёлуюн келечилери, республикада атлары белгили адамла да бардыла. Бирлеге Парламентни грамотасы биринчи саугъа да болур, башалагъа уа биз хурмет этенибизни кезиулу белгисиди», - дегенди ол.

вительствоуну Председатели Черкесланы Георгий эмда Къырал Думаны төртюнчю чакырылыууну депутаты, КъМР-ни Парламентини Советини 1-чи эмда 2-чи чакырылыууну председатели, биогонлюкде уа Россей Федерацияны Жамауат советини келечиси Заурби Нахушев «Федерация Жыйылыуу, 20 жыл» деген майдалга тийишли болгандыла.

1999-2001 эмда 2010-2014 жыллада Федерация Советни келечиси, КъМР-ни Парламентини экинчи чакырылыууну Советини председатели, Парламентни ючюнчю чакырылыууну спикери Бечелланы Илиясха да аллай майдал берилгенди. Ол законла жарашдыруу бла кеп жылланы корешгени эмда Къабарты-Малкъарны законларын тап халга келтируге этен къошумчулугу ючюн белгиленгенди.

«Ай-Би-Си Промстрой» трестни директору, республиканы законла чыгарыуучу органын алгыннгы депутаты Алексей Войтовха, КъМР-ни Башчысыны администрациясыны къырал-право управлениясыны кенешчиси Негерланы Алим да тийишли болганды саугъага.

Быллай саугъа жамауат жашаууга тири катышханлары, билим беруге, граждн обществовну институтларын айнытууга къошумчулукъ этгенлени уллу къауумна да берилгенди. Аланы арасында Нальчик шахарны 15-чи номерли

орта школуну башланган классларыны устазы Созайланы Зухура, Табигъат байлыкъла эм экология жаны бла министерствону бухгалтер отчёт бёлуюню таматасы Жанатайланы Мариям да бар эдиле.

Нальчикни къырал учу мюлюкню кийик жаныуарланы саклау жаны бла къырал инспекторла Гергюкъланы Эльдарга бла Хулчаланы Зейтунга уа КъМР-ни Парламентини спикерини Ыспас кыагыты берилгенди.

Саугъаланганланы алгышлап, Парламентни спикерини орунсарлары Жанатайланы Салим бла Натби Бозиев да сёлешгендиле. Ала да залда жыйылганлагъа мындан ары да республиканы айнытууда жетишимле тежгендиле.

Бу къууанчы жыйылыууну къураганланы атындан Ыспас сёз бла сёлеше, Заурби Нахушев Къабарты-Малкъарны Парламентини власть органын арасында кесине тийишли жер алганын белгилегенди. «Кепле республикалада законла чыгарыуучу органла неге керекдиле деп, ала къурагъанлагъа терселеп сёлешгендиле. Алай быыл бизни Парламент кесини 20-жыллыгын белгилегенди. Биогонлюкде уа биз республиканы парламентарийлери жарашдырган законлагъа кере жашайбиз, ала ишлейдиле эмда магъаналылыкъларын кёргозгендиле», - дегенди ол.

АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима.

Хатерлилик

Министр саусуз сабийлени жокълаганды

Жангы жылны байрамын аллында КъМР-де ич ише министр Сергей Васильев республикалы сабий клиника больницаны онкология бёлуюнде къонакъда болганды. Анда турган балачыкъла бла тубешиу жюрек жылыулукъ халда ётгенди. Министр аланы келе турган байрам бла алгышлаганды эмда аланы

жууукъларына тёзюмлюк тежгенди.

Сабийчиклеге къонакъгъа Къар Аппа бла Къар Къыз да келгендиле. Ала уа гитчелени кеслерин къалай жюрютюрге керек болганыны юсюнден айтхандыла. Байрам саугъа-сыз да бомагъанды. Балачыкъла татлы ашарыкъла бла эсде кваллыкъ затла къоллу бол-

гъандыла. Онкология бёлуюмге уа полициячыла эки телевизор бергендиле.

Сергей Васильев бёлуюн таматасы Жанна Кумыковагъа эмда битеу медиклеге да борчларын бийик даражада толтурганлары, сабийчиклеге болушханлары ючюн жюрек ыразылыгын айтханды.

Бизни корр.

КЪУРУЛУШ

«Радуганы» тышы, ичи да жылтырайды

Кеп болмай Прохладный шахарда «Радуга» деген жангы сабий сад ачылганды. Бери 200 кызычыкъ бла жашчыкъ жюрюрюкдюле. Объект Россейде билим берууну айнытуу эм школгъа деру учрежденияланы жангыртуу деген программаны чеклеринде салынганды. Ахчаны асламысы къырал бюджетден жиберилгенди. Республиканы бюджетинден да къошакъ халда себеплик этилгенди.

рюрюкдю. Аланы санында эм гитчеле бир бла жарым-эки жылыкъладыла. Ол шарт ише теркирек чыгаргъа суйген аналагъа да уллу себеплик этерикди. Мекямны ичи жарыкъ эмда жылы боллукъду. Жукъллауучу, ойнауучу отуула да проектге кере тапдыла, эркиндиле. Музыка бла спорт зала, аш-азыкъ берген эм быстыр жууучу жерле да бардыла.

Хар къауум турган бёлуюм башхагъа ушамайды. Мында экология жаны бла таза материалла хайырлангандыла. Абадан класслада - компьютерле бла интерактив къанга. Сабий садха жюрюргенли, берилген программдан сора да, какъсыз къошакъ билим алыргъа амаллары барды. Сёз ючюн, чыгармачылыкъ жаны бла студия ишлерикди.

Учрежденияны арбазында ойнауучу эм спортдан тюрлю - тюрлю архитектуралы майданла да къуралгандыла. Бир тюрлю техногенли хата болса, мекямдан къорккъуусуз чыгарча амал къуралганды. Садикни ичинде, тегерек-башда болумгъа видеокамерала бла кёз-къулакъ болуп турурча этилгенди. От тоше не да адамны хатасы жетсе, сигнализация ишлерикди. Объектни жылытуу системасы да шёндюгюлю мадарла бла къуралганды, автоматика хауаны жылылыгын бир тюрсе тутады.

Биогонлюкде мекямны ичинде сюртюу-бою, сантехника эм ток бла байламлы ише болшала турдуула. Ашханада эмда быстыр жукълан жерде оборудование орнатылганды. Иллаула, мебель

Учрежденияны къурулушун «Инстрой» деген организация бардырганды. Анда шёндюгюлю технологияла бла материалла хайырлангандыла. Районну администрациясы объект замана билер ючюн, кёз-къулакъ болгандыла турганды.

Сабий садха он къауум жю-

Чакырыу

Сагъайыулукъ - терактланы жолларын кесуню Ышангылы амалы

Жангы жылгъа эмда Рокдествогъа аталган байрамла жууукълашып келгенлери бла байламлы сатыу-алуу аралада бла транспортда халкъны саны кёбейтиллин эсге алып эмда Грозныйде кеп болмай бардырылган терактдан хыйсап этип, Къабарты-Малкъарны Терроризмге къажу миллет комитетини Оператив штабы республиканы жамауатын биюнда сакъ болургъа чакырады. Адамла кеп жыйылган жерледе уа ол артыкъда бек керек болганын эсгертеди.

Хурметли ата-анала! Байрам ишлени аллында сабийлери-гизге орамда неда подъезде табылган не тюрлю зат да бек къорккъуулу болганын ангылатыгъыз. Хуржунланы, чулгъамланы, коробкаланы, иллауаны террористле чачдырыуучу затланы жашырыу ючюн хайырланыргъа боллукъдула.

Къорккъуусулукъну быллай баш жорукъларын эсде тутугъуз: - иесиз хапчукуланы, иш-клик туудургъан машиналаны кёрсегиз, аланы катларында эмда алааны юслеринден право низамны сакълауучу органлагъа билдиргиз;

Теракта хазырланыла тургъанларны, биреуледе чачдырыуучу затла, сауутла, эркин этилмеген башха предметле болганларын халпарыгъыз бар эсе, олсагъат право низамны сакълауучу органлагъа билдиргиз. Битеу алынган шартла къаты тинтилликдиле эмда жамауатын къорккъуусулугъун эмда право низамны жалчтыу жаны бла тийишли мадарла этилликдиле. КъМР-де Оператив штаб информация билдиргенни аты жашырылыкъда кваллыкъларына ышандырады.

- кеслерин тапсыз, бир сейрилик жюрютген гражднлагъа неда къауумлагъа артыкъда уллу эс буругъуз. Специалистле айтханнга кере, теракт этерге хазырланган адамны сагъышха батылып турган адети барды, акъырын неда бир затдан къоркъгъанча алай атайды. Андан керо болугъуз да, право низамны сакълауучу органлада ишленгенлеге билдиргиз; - юй топледе, чардакълада, сарайлада, складлада, арендагъа берилген фатарада не зат бола тургъанына эс буругъуз.

«Исси ызын» телефон номерлери: - КъМР-де Оператив штабда: 48-15-48; -ФСБ-ны КъМР-де Управлениасында: 48-15-82 (ышаныулукъну телефону); -КъМР-де МВД-да: 40-49-10 (дежурный кесеги); 49-50-62 (ышаныулукъну телефону); -Россейни Следствие комитетини КъМР-де Следствие управлениясында: 77-64-22 (ышаныулукъну телефону); -Россейни МЧС-ини КъМР-де Баш Управлениясында: 39-99-99 (дежурный кесеги).

КъМР-ни Оператив штабы.

ТЮРЛЕНИУЛЕ

Математиканы - эки кезиу бла

КъМР-ни Билим беруу, илму эм жаш тёлуюн ишлери жаны бла министерствосунда 2015 жылда ЕГЭ-де математикадан экзаменни берликлеге кваллы тюрлениуле болганыны юсюнден айтхандыла.

Школну бошагъанына шагъатлыкъ этген къагъат алырча, биринчи кезиуон ётсе да жарарыкъды. Алай бийик билим берген учреждениегъа кире туруп математика керекли предмет болса, абитуриентте профиллы тестлени бермей боллукъ тюрлюкдю.

Былтур Россейни Правительствосу математикадан билимни айнытууну тийишли кёрген эди. Аны бла байламлы быйыл бу предметтен экзамен эки кезиу бла ётерикди. Биринчиси - базовый, экинчиси уа профиллы боллукъдула.

КъМР-ни Билим беруу, илму эм жаш тёлуюн ишлери жаны бла министерствосуну пресс-службасы.

эм башха керекле да сатылып алынгандыла. Арбазгъа кысха заманда асфальт салынырыкъды. Билим беруу управление воспитательни алып башлаганды. Учреждение Прохладный шахарны ортасында орналганын себепли бир-бирле сабийлерин жюрютюрге къыйын боллукъун

билдиргендиле. Аны ючюн садха барган жолну жангыртууну шахарны администрациясы къолга алганды. Автобус тохтаган эм машинала турурча жерле да къуралыкъдыла. Адамлагъа тынч болурча, ары маршрут транспорт да жюрюрюкдю.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

Редакцияга письмо

Бир номерин кыюймай окуйма

Яныкойга бизни юйорюбюз Къазахстандан 1958 жылны апрель айында кытайтан эди. Көп да турмай мен шофёр болуп ишлеп башлайма. Кюнлени биринде, гаражда машинама бла кюреше турганлай, колхозну председатели Гелястанланы Махмуд чакырады дейди да, жетеме.

Келсем, анда танымаган бир эр киши бла тиширүү тура эдиле. Ала «Коммунизмге жол» газетни суратчысы бла корреспонденти Шауаланы Миналдан эдиле. Ол мени ишимни юсюнден сорду, суратымы алып кетди. Бир ауук замандан материал басмаланган эди.

Ма ол кезиуден ана тилибизде чыкыган газетибизге улуу соймекелигим башланоды. Андан бери бюгоннге дери жазылама анга, бек жаратып да окуйма. Мени оюмуна кере, «Заманны» хар юйор да алдырга керекди. Анда басмаланган материалны мағаналары тауларыбызны бийиклигинден да уллудула. Энци Кзылбайланы Алийни, Теммоланы Мухадинни, Саракуланы Асиятны, Османланы Хыйсаны статьяларын белгилерчады.

Мени жарсытхан а - миллетибизни келечилери газетибизге жаздырмаганларыды.

Яныкой бла Каменка элдеде 1500 чакылы юйор жашайды. Алай аламы асламы «Заманны» алмайды. Башха элерибизде да хал андан онгу болмаз деп сунама.

Редакцияны коллективин мен келе турган Жангы жыл бла алгышлайма. Эттен муратларгызы толсунла. Бизни, окуучулары, сейри эм кыйматлы материалла бла кзуандыра турурсуз деп ийнама!

ТАППАСХАНЛАНЫ Науруз,
пенсиячы.
Яныкой эл.

МИТИНГ

Аскер антха кертичилеге - хурмет, махтау да

Совет аскерле Афганистанга киргизтилген кунден бери 35 жыл озганды. Анга аталып, бу кундеде Нальчикде кыоз терек бахчада интернационалистлени хурметине ишленген эсертмени кыатында митинг болганды. Урушда жоюлганланы сагынырга, бюгон да арабызда жашаганлагы ыспас этерге законла чыгаруучу эм толтуруучу власть органланы, дин, жамауат эм жаш тейю организацияланы келечилери, школчула, кадетле да келген эдиле.

Митинг Афганистанда жоюлган жашланы бир минутну шаш туруп эсгеруу бла башланганды. «Жашларыбыз кыралны буйругуна уггай демей, кеслерини аскер борчларына ахыр сагыттарына дери кертичилей кыалгандыла», - дегенди Нальчик шахарны администрациясыны башчысыны кенешчиси Сосланбек Бертозов.

Ол он жылны ичинде, аскер эм интернационалист борчлары толтура, бет жарыкылы кыулуук этгенлени араларында бизни республикадан 1800 адам болганын, 55-си анда жоюлганларын, 300-ден асламы уа урушдан кыайтхандан сора анда алган жараладан тизедаймей

өлгенлерин эсге салганды. «Биз аланы бир заманда да унутурук тоююлбюз», - дегенди.

Урушну, урунуу ветеранларыны шахар советини председатели Абдулаланы Мустафа уа, жаш тейюге айланп, өлгенлени кыалмай, алтымыш беш социальный мағаналы объекти да ишлеп кетгенди.

Север-Кавказ ислам институтуну ректору Чочайланы Шарифдин, православный килисаланы благочинный Валентин Бобылев да муслиман эм христиан

диндеде өлгенлеге этилиучо жоруклары толтургандыла.

«Афганистанны, кыаугаланы, аскер кызауатланы ветеранларыны союзну» республикада бейюмоню таматасы Тимур Тхагалегов да «афганлыла» аздан-аз бола барганларын чертип, аланы жашаулары ырахат болуруна кыайгырырга кереклисин айтханды. Жаш адамлага айланп, ала миллет, дин да айырмай, шухукту, мамырлыкка жашарга, ариу адетлерибизни, тейрелерибизни сакларга эмда аланы керелей барырга кереклисин

белгилегенди.

Митингни ахырында Россияны гимни согулганды. Интернационалист аскерчилени эсертмесине гюлле салынгандыла. Анга кыатышханла андан сора Хадаужук бахчада «Махтаулукуну емюрлюк оту» мемориалга барып, Улуу Ата журт урушну ветеранларын бир минутну шум болуп эсгергенди эмда гюлле салгандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
СУРАТДА: митинге келгенле.
Суратны автор алганды.

Кыайгырыу

Ветеранланы келлерине жеткендиге

Элбрус районну, Тырнаууз шахарны бла район больницаны администрацияларыны келечилери бу кундеде Улуу Ата журт урушну ветеранларын жоккалагандыла. Аланы келе турган Жангы жыл бла алгышлап, байрам хуржунла да бергенди.

Ветеранла кыонакылага алага кыайгырганлары, Улуу Хорланны эсде тутханлары ючюн жорек ыразылыкларын билдиргенди. Аны бла бирге жарысуларыны юслеринден да айтхандыла. Аланы асламысы жашау журтларын тап халга келтириуу бла байламлы эди. Район администрацияны башчысыны кыулуугун толтурган Уяналаны Казим аланы тилеклерине кыаралмай кыалмазлыгына эмда онг болганы кыадар толтурулуларына сөз бергенди.

Район больницаны баш врачыны кыулуугун толтурган Ахкёбекланы Рустам а, ветеранланы саулуларына кыайгыра, аланы хар бири да келип, кесине кыаратырга эмда анга кере бакдырырга кереклисин айтханды.

Алиса ТАРИМ,
Элбрус районну администрациясыны пресс-секретары.

БРИФИНГ

Полиция байрам кундеде саклыкны кюлендирликди

Жангы жылгы байрамны кюнлеринде республикада жамауат кыоркыуусулуккыну жалчатыууга эки миннге жууук полициячы кыатышырыкды. Аны юсюнден журналистле бла тубешиуде КъМР-де МВД-ны жамауат кыоркыуусулуккыны жаны бла бейюмоню таматасы, полицияны полковниги Жаппуланы Юрий билдиргенди.

Ол айтханга кере, битеу да бирге республикада беш мингден аслам кыуанчлы иш бардырыллыкды. «Битеу да бирге жамауат кыоркыуусулуккыну жалчатыууга эки минг адам кыатышырыкды. Байрам кундеде полициячыла бла бирге ич аскерчиле, энчи кыалауур компанияланы келечилери, кыазакла да кыошулукдула», - дегенди ол.

Республикалы өлкага уа быйыл он мингден аслам сабий кыатышырыгы белгилениди. «Жангы жылгы жыйлыула бардырыллык битеу мекяма алгандан да тинтиледиле. Байрам болган кун а битеу келгенде да темир излеучо оборудованыны болушлугу бла кыараллыкдыла. Андан сора да, 31-чи

декабрьде Нальчикде бирге орамлада машиналага барырга эркин этилик тоююлдо, ол санда Ленин проспекте Кзыллайланы Кыйсын атлы орамдан Карашаевага дери кесегинде.

Брифингде сөз «Пиротехника» операцияны юсюнден да барганды. КъМР-де МВД-ны жамауат кыоркыуусулуккыны кыурау жаны бла управленианы административ законланы хайырлануу жаны бла бейюмоню таматасы полицияны подполковниги Кыалабекланы Хажидеуат билдиргенди. Орауат 15-чи декабрьден 15-чи январьга дери бардырыллыкды жашауда.

Бюгонлюкде, излемлеге бузуклыкка этип, тийишли болмаган жердеде сатылган фейерверке

сыйырылгандыла - битеу да бирге он миннге жууук зат. Аланы битеулю багыасы 280 минг сомдан асламды.

- Мен республикада жашаганладан тилерик эдим: орамлада, тюрлюторлю лотоклада сатылган пиротехниканы алмагыз. Аланы жаланда энчи токенледе сатарга жарайды. Тийишли болмаган жердеде уа жалган, адамланы саулуларына кыоркыуулу фейерверке сатылгырга боллукдула, - дегенди ол.

Пиротехника, законлага бузуклык этип, сертификатсыз сатылгыны юсюнден билгенле уа ич ишле органлада «ышануулуккыну» телефонна (аны номери 49-52-49) селеширге боллукдула. Бу номерге назы тереклени кыырганланы кергенле, башха аманлыккыны юслеринден билгенле да селеширлерин тилейбиз, - деп кыошханды ол.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Бышлай завод

алыкты сюемегендиге

«Евродон» компанияланы кыауууу Ростов областыны Миллеров районунда юй кыанатлылага бла малага аш хазырауучу заводну ишлеп, хайырлануу бергенди. Ол РФ-де бек уллуга саналады. «Аны кзурулушу дуняда бек игиге саналган техника эмда биоветеринария амалла бла бардырылганды. Россияда бла Совет Союзну юй кыанатчылык бла байламлы торыхында бышлай проект биринчиди», - дегенди биригиуно башчысы Вадим Ваневе.

Заводну бир сагытны ичинде зыбыр мал ашладан 70 тонна чыгарган юч производство ызы барды. Ала бир жылга 300 тонна комбикорм чыгарырга онг береди. Продукцияны бир кесегин предприятие башха компаниялага берирге мурат этеди.

Фермер мюлклеге - 44 миллион сом

Адыгеяда фермер мюлклеге кыралны жанындан болушлуккы этиу бла бишлаккыны кейбейтирге мурат этеди. Ол программага федералны эмда регион бюджетледен 44 миллион сомдан артык бейюнгенди, деп билдиргенди республиканы Эл мюлк министрствосуну башчысы Юрий Петров.

Ол айтханга кере, регионда бюгонлюкде жумушак эм кыаты бишлакыладан 10 минг тонна чакылы бири чыгарылады. Аланы кейбейтирге сырь база кыаруусуз болганы чырмау этеди. Сютно сексен процент республикага кыоншуладан келтириледиле.

-Ма ол жумушну тийишлисича кыуар мурат бла ишлерин энди башлаган фермерлеге бла юйюрлери бла мала эсдоренлеге кырал болушлуккы этерге белгилениди. Мюлклерин айнытырга деп грант ахчала узак элден 23 предпринимательге берилгенди. Алай мадарла республиканы дагыда 17 элинде этиликдиле.

Тозураган юйледен - жангы фатарлага

Астрахань областыда тозураган юйледе жашап турган 11 минг адам 2017 жылны ахырына жангы фатарлага кейчюрюлюккю. Ма алай борчу муниципал кыурулуланы башчыларына регионну оюучусу Александр Жилкин салганды. Аны юсюнден ТАСС-ха губернаторну пресс-службасындан билдиргенди.

-Эски юйледен 165 минг квадрат метринден артыгын оюп кетерирге тошерикди. Ол а төрт мингден аслам фатарды. Жашаган жерлери 2012 жылны 1-чи январына дери тинтилип, жароусузга саналган 11 минг адам жангы фатарлага кейгенлерини кыуанчын этерикди, - деп кыошхандыла пресс-службада.

Дагыда билдирилгенди, келир жыл 3,5 минг адамды да кейчюрюрге белгилениди. Губернатор район башчылага тозураган юйледен кейчюрюуно программасы тюрленерик тоююлдо, аны толтурумаганла жууалха тартыллыкдыла, деп эсерттенди.

Импорту алышындырыккы продукцияны өлчөмү танг өсерикди

Ставрополь крайда импортну алышындырган продукцияны өлчөмү 20-50 процентте өсерикди, деп билдиргенди губернатор Владимир Владимиров пресс-конференцияда. Ол айтханга кере, ол жаны бла ич крайда артыкка фойдалы бейюмледе бардырыллыкды. «Сөз тахта кейгетлени, терек бахчаланы, малчылыккыны юслеринден барады. Урукчулукка уа энчи магына бериледи», - дегенди Владимир.

Пресс-службаны шартларына кере, 5,5 миллиард сомга 12 инвестиция проектни жашауда бардырып бошарга белгилениди. Бюджетден бейюмге бериллик ахча 15 процентте кейбейтилликди эмда 1,4 миллиард сомга жетерикди. Быйылны 11 айына эл мюлк продукциядан 142 миллиард сом багыасы чыгарылганды. Ол а бытырны ол кезиуден эсе 7,7 процентте кейдо.

ТЕАТР

Хореография сейирлик амалла кыйматын артха ыхтыргъанча эсленгенди

Алгъадан айтыргъа керекди, бу коллективни спектакльерине тансыкъ болуп тургъан къараучу, залны толтуруп кыймагъан эсе да, артистлеге жарыкъ тубегенди. Ариу жарашдырылгъан сахна, аны терк – терк тюрленип, кеп тюрлю бет алгъанына сансыз къалгъан хазна табылгъан болмаз. Бусагъатда жаңгы технологияла бизге да жетип, театр аланы хайырланганы кыуандыргъанды. Баям, къараучуна балетте жарыкъ тубегенини сылтау бек алгъа аны бла байламлыды.

Балет энчи кесекледен къуралады, ала бир бири бла байламлы тыйюлдюле. Арт жыллада искусствону бу тюрлюсюнде быллай амал кенг жайылгъанды. Алай сюжетли жанлы болгъанла бу жол бла барыуу огурмайдыла. Мени оюмуна кере да, сахнада кыйсы чыгъарманы да бир темасы, сюжети болуп, ахырында ол иш бир тюрлю бошалыргъа керекди.

Бир бири бла байламлы болмагъан, жаланда хореография амалланы хайырланганы балетте къатышханла бир тюрлю муратсыз, ажашып айланган жыйыннга ушайдыла. Кертиди, алада хореографла, тепсеуочу

Республика-Музыка театр узакъ созулгъан ремонтдан сора къараучуну «Гимн восходящему солнцу» деген балетте чакыргъанды. Аны балетмейстер Р. Пачев адыгейли композитор А. Готовну музыкасына кере салгъанды. Артистлени кийимдерин художник Р. Дацирхова жашырды.

ла да аламан техникаларын, школларын кёргозтедиле, алай художестволу жаны бла къарагъанда, магъанасы болмагъан чыгъарманы юсюнден кесамат сёз айтхан бош окуна кёрунеди.

Музыка театрда биз юйренген классика балет амал бла тепсегенле аздыла. А. Хакулова, Ю. Шабатукова, Ю. Чуюко эрте сыйдоргенди кеслерин. Ала, сахнаны жарытып, аны фахмулары бла да толтурадыла.

Хакулова жангыз кеси чыкъса, нёгери болса да, бирча аламангъа къарагъан. Аны жениллиги, ишине толу берилгени сезилмей къалмайды.

Шабатукованы сейир пластикасы, назиклиги Кавказны юсюнден орус авторла жазгъан назмулада таулу тишируулары сыфатларын эсибизге келтиредди. Алада болган жашырынлык, субайлык, чырайлык анга толу берилип къалгъанчады.

Биз кёрген кесекледен ариулугы бла терек сыфатлары кёргозтген энчиди. Мында балетмейстер фольклорну, миллет тепсеуно да бирикдиргенди. Ортада теректе ушагъан бийк кыыз жомакълыды, бурун, мажосю дунияладан тыюнгенча.

Аны тегерегинде тепсегенле да котурналагъа мингленерини магъанасын ангылагъан кыйынды. Ол жаланда халкъда аллай адет да бар эди дегени

айтып къояды. Аллай, жаланда къараучуну кёлюн алыр ючюн салынган суратла мында асламдыла. Сахнада жарыкъ кетгенлей, кызыланы юслериндеги жыйрыклары жанып, терекле, жау чыракыла да алагъа къошулуп, шоу маталлы чыгъармагъа бурулады.

Ангылайма, къараучуну неда болсун - ахшы хореография, сейир сюжет, артистлени бийик профессионаллыклары - бир зат бла эсин алыргъа керекди. Пачев биз башында айтхан амалны сайлагъанды. Кертиди, ол ариуду, кёню кыуандырады, ала артистге да хычыуундула. Алай: «Балет нени юсюндеди?» - деп сорганнга хазна тапсынла жууалны анга къатышханла. Ала аллай борч да салган болмазла.

«Гимн восходящему солнцу» балетте, Музыка театры тепсеуочулеринден сора да, «Кабардинка» академиялы ансамблени солистлери да къатышхандыла. Белгилли макъамланы эркин хайырланып, миллет тепсеулеге жуукъ кесекле да асламдыла. Андан болуп, биз кёрген чыгъарма балет угъай, аякъ бурунла барыуду.

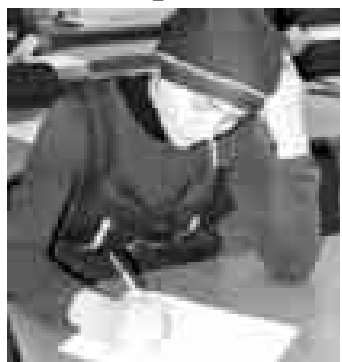
САРАККУЛАНЫ АСИЯТ.
Суратны Т. СВИРИДЕНКО алгъанды.

Олимпиада

Нальчикни женгил промышленность колледжинде «Тигиу ишни устасы» деген республикалы олимпиада бардырылгъанды. Аны КъМР-ни Билим беруу, илму эмда жаш тёлуюню ишлери жаны бла министерствосу, Окуучулары илму-техника чыгъармачылыкларыны арасы къурагъандыла. Олимпиаданы мураты- тигиу, бичиу ишге юйренген жаш адамланы жунерликлерин, не билим алгъанларын ачыкълауду, творчествогъа келлендириуду.

Чемер тигиучюлени атлары айтылгъанды

Диана Калова.

Къолдан усталыклары кёргозтюрге орта профессионал билим берген учрежденияланы, ол санда Женгил промышленностьну, Элбрус регионну, Прохладнаны технология, Эски Черек элде Б.Г.Хамдохов атлы Къабарты-Малкъар агропромышленный, Бахсанда «Агро» профессионал колледжлени эмда аны филиалны студентлери къатышхандыла. Ала кеслеринде бардырылгъан сынаулада хорлагъанладыла. Алай бла республикалы эришулеге онеки кыыз сайланганды. Олимпиаданы ача, Женгил промышленностьну колледжини директору, КъМР-ни билим берууюню сыйлы къулукъчусу Текуланы Нина бу окуу юйде быллай эришулени бардырыу ахшы

тёреге айланганын чертип айтханды. Ол, бу конкурс онунчу болгъанын эсге салып, анга къатышырыкълагъа бийик жетишимле тежегенди.

Окуучулары илму-техника чыгъармачылыкларыны арасыны таматасыны орунбасары Людмила Маирова уа быллай ишлеге энчи кёзден къарагъанын белгилегенди. «Нек дегенде тигиу эте билиу кызылагъа артыкъда бек керекди. Хайырлы усталыкны сайлагъансыз, тюз жолдасыз, хайт дегиз», - деп къошханды.

Курданланы Мадина бла Ёзденланы Лейля.

Кызылагъа олимпиаданы жорукъларыны юсюнден билдирилгенден сора ала жумушларын башлагъандыла. Биринчиден, теорияны къалай билгенлерин, ызы бла уа аны практикада хайырланыргъа хазырыклары кёргозтгенди. КъМР-ни Билим беруу, илму эмда жаш тёлуюню ишлери жаны

бла министерствосуну, Илму-техника чыгъармачылыкны арасыны эмда колледжлени келечилери, ол санда Къабарты-Малкъар къырал университетде декоративно-прикладной чыгъармачылык кафедраны таматасы Зарема Канокова, преподавательле Ольга Завадская, Альбина Унажюкова, Оракъланы Эльмира, Наталья Гашюкова, Энецца Канюкова багъа бичгендиле.

-Конкурсха къатышханланы араларында хорлам ючюн къаты юреш баргъанды. Профессионалдан къуралган жури конкурсанта этген теория ишни бир нечча керне тинггенден сора салгъанды балланы. Кызыланы араларында усталык жаны бла башхалык артыкъ уллу тыйюл эди, - дегенди араны келечиси Эльмира Архестова.

Алай бла, олимпиадада биринчи жерге Нальчикде женгил промышленностьну колледжини окуучусу Диана Калова чыкъгъанды. Экинчини да ол окуу юйден Залина Керефова алгъанды. Ючюнчю жерни уа Тырныаууз шахардан Курданланы Мадина бла Ёзденланы Лейля юлешгендиле.

Элмира Архестова айтханнга кере, кызыланы ишлерин бир нечча керне сюзгенден сора аланы бир-бирлерине «Теория ишни тынгылы тамамлагъаны ючюн», «Тигиу ишни теориясын билгени ючюн», «Практика ишни бек тынгылы толтургъаны ючюн» деген атла бла грамотала берилликдиле. «Хорлагъанла Битеуроссий олимпиаданы финалына барлыкъдыла. Сёз ючюн, Нальчикде технология колледж аллай конкурслагъа терк-терк къатышады эмда жетишимле бла къайтады», - деп белгилегенди ол.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Демография

Туугъанланы саны кёбейе барады

Къабарты-Малкъарны Саулыкъ сакълау министерствосуну пресс-службасындан билдиргенлерине кере, республикада демография болум иги жанына тюрленгенди. Быйыл бизде жашауу орта эсеби 74 жыл болгъанды. Саулай да Россияны алсакъ, асламысында ол 70,8 жылгъа жетеди.

Озгъан он айна ичине туугъанланы саны 1,3 процентте кёбейгенди. Дагъыда былтырны бу кезиуу бла тенгледир-

генде, адамланы саны да 4,3 процентте асламыракъ болгъанды. Елгенлени саны уа 1,1 процентте азайгъанды.

Аурууланы юсюнден айтханда, арт жылладача, аланы кёбюсю журакъ эм къан тамырла бла байламлыдыла. Ол сылтаула бла ауушханланы саны 3,7 процентте кемди. Келир заманда аурууланы бу тюрлюлери бла байламлы халны бютюнда игиге айландырыргъа онг табылыкдыды. Къан тамырлагъа бакъган арада хирургияда шёндюго малоинвазивный деген амалны хайырланып башлагъандыла. Ол адамны башында эмда башха жерлеринде тамырларында тромбланы кетериге онг береди.

Статистика шартлагъа кере, шёндю туугъан минг сабийден алтысы ёледи. Ол кёрюмдю, былтыр бла тенгледиргенде, 11,6 процентте тыюнгенди. Сёз ючюн, саулай кыралда быллай балаланы саны жети болады.

Бу жаны бла да хал игиге айланганына Нальчикде Перинатальный араны ишленгени уллу себепликди. Стационарда диагностика жаңгы технологияла бла этиледи. Анда урунган бийик квалификациялары болгъан 135 врач биринчи болушлукъ берирге, багъаргъа да хазырдыла.

КУРДАНЛАНЫ Солемен.

ЮБИЛЕЙ

Къайсынны билгичлиги толгъанды

Бу кюнде КъМР-ни халкъ художниги, Россейни художество академиясыны член-корреспонденти Мухадин Кишев 75-жыллык юбилейин белгилегенди. Бусагъатда ол узакъ Испанияда жашагъанлыкыга, туугъан журту бла байламлыгын юзгемгенди, жерлешлери бла шуёхлукъну да жюрютгенлей турады.

Мен Мухадин Кишевни таныгъаным бек къууанам. Халкъы, жери бла байламлыкны бир заманда да тас этмегени аны бийик адамлыкын кёргозетди. Бу болумну юсюнден оюмлай, ол кеси былай дейди: «Адам тамырларын унутмазга борчлуду, алай художникни миллети жокуду. Бек биринчиден, ол битудуния къыйматлагъа таянып ишлерге керекди». Кертиси бла да, аны чыгъармачылыгында битеу адам улу къыйматла ёз жерини миллет, этнокультура энчилликери бла къаты келишюлюкдеди. Ол художникни чыгъармачылыгыны эн магъаналы шартыды.

Кишев жазгъанлагъа Россейни, тыш къырраланы коллегалары да бийик багъа бергендиле. Сёз ючюн, Михаил Шемякин былай оюмлайды: «Мухадини кёз къарамлары XXI ёмюрюнюндедиле, ол тохтаусуз, тынгысыз излемни жолундады».

Виктор Ванслов: «Суратчыны чыгъармачылыгы халкъла араларында да кенг белгиледи. Ол аны фахмулулугу бла энчи ызы болгъаныны себебинденди. Кишев, жер башында жашагъан миллетлени келечилерине сакъ кёзден къарап, бусагъатда дуняда бола тургъанын, анда тюбеген жарсылуаны ишлеринде баямлайды. Аны бла бирге суратларында ариулукукъ, лириканы шартларын эслемей къыймайса».

Мухадин Исмайлович ишини жаны бла сынамын башхалагъа да къызгъанмай юйрете билгенденди. «Художникге, - дейди ол, - чыгъармачылыгыны жашырынлыкын букъдурругъа керекмейди, аны башхалагъа ачыкъларга тийишлиди. Ала къарыулу болурча, артада уа жаныдан кесинг сохталарынган юйренирча». Былай адеплилик а бийик культураны юлгюсюду.

Художник малкъар халкъны къыйын къадарына да энчи эсин бургъанын чертирге сюеме. Кёчпюнчюлюкно темасына «Малкъар трагедия» бла «Къююлган эл» деген суратларын жазгъанды. «Мында ол алгыннгы стиль ызларына къайтханды. Ол жашауда тюбеген болумланы, магъана жаны бла бирикдирип, ачыкъ сыфатлайды. Аланы сюжетлери да туурады: адамсыз къалган элле, от жагъала, иелери билмей тургъанлай къыстайып кеткен жансыз юйле», - дегенди Андрей Гамлицкий бу чыгъармаланы юсюнден.

«Сакълау» атлыда уа жууукъ адамдын тас этген жарсылу, умут юзюлюк, сау халкъны ажымы, жамаут, социальны парфосну суратланганы бла алышынады. Таулу халкъ сынагъан зарауатлыкны художник битеу адам улуу азабына кёргозгалгъанды. Малкъарлыла Мухадин Кишевге чыгъармалары бла репрессия сынагъанланы ачы къадарлары ачыкъ этуега дайым юлюш къошханы ючюн ырызлыкын билдиргенди да энчи белгилейме.

Къулий улу да Мухадин Кишев бла шуёхлукъ жюрютгенди. Аны юсюнден суратчы эсгери-

улеринде былай жазгъанды: «1968 жылда Къайсын Шуваевич, Художниклени союзуна келип, мени биринчи ишлериме къарарыгын излеген эдим. Ол алагъа тошоннгенден сора улуу намысылыгыгы бла мен проффессиналча ангылай болмам, алай суратларынгы араларында авторну ич сезими, «менлиги» ангылашынганланы жаратамы, дегенди. Биогюннюкно бийиклигинден соцреализм кенг жайылган узакъ алтымышынчы жыллада былай тюрлю оюмун билдириу улуу батырлык болгъанын ангылайбыз.

Поэт, юлгюге атлары айтылган коллегаларымы келтирип, ол аланы чыгъармаларын нек жаратханы да айтханды. Мен ол заманда улуу устаны акъыл юйретгенин иги ангыламагъан эдим, алай аны белгилеу художниклени чыгъармачылык жолларын алай иги билгени уа сейирге къалдыргъаны эсимдеди».

Бир жол Къайсын Шуваевич анга: «Мухадин, Аллахдан берилген улуу фахмунг барды. Къаты юрешгенлей, арымай - талмай ишлегенлей турругъа керексе, сен белгилеу художник боллукъса,

чыгъармаларыгъа кеп къырраланы къараучулары бийик багъа берликлери да жакъды», - дегенди. Заман бара - баргъанда, биз закийни ол сёзлерини кертиликлерине да тошоннгенбиз.

Сора мен дагъула Мухадин Кишевге Къулий улу бек сюйген жазычу су поэт Гарсия Лорка эди, аны Испанияны юсюнден назму циклы да барды, Къайсын Шуваевични поэзиясын а анда билемдиле деген соруну да бергемне. Суратчы былай жууаплагъанды: «Испанияда Къулий улу жазгъанларын иги биледиле, испан тили дуняда, Латин Америкада, Филиппинде аны дайым да окъуйдула».

- Къайсынны портретин жазар акъылыгъа бармыды? - деп сорама ышанулу. «Кеп художник Малкъарны закий поэтини сураттын ишлегендиле. Устазымы мен да сыфатлар умутлума, алай бирследен энчирек. Ол дегенин, аны ёхтем сюелип, назмуларын окъуй тургъанынлай кёргозторюк болурма», - деп сёз бергенди Мухадин Кишев.

ЭФЕНДИЛАНЫ Салих, философия илмуланы доктору, профессор.

Белгилеу

Аланы жырлары спектакльлеге ушайдыла

Он жыл мындан алгъа Къабарты-Малкъарны музыка коллективлерини санына «АмикС» атлы жангы къауум къошулгъанды. Кеслерини иш кёллюклерини бла жаш артистле, башчылары КъМР-ни сыйлы артисти Амир Кулов бла, къараучуланы кёллерине жеталып, хар сахнаны да сыйлы къонакълары болгъандыла. Биогюнлюкде республикада бардырылган байрамлагъа ала магъаналы юлюшлерин къошмай къыймайдыла. Бу кюнде уа ансамбль юбилейин жарыкъ халда белгилегенди.

Коллективни репертуары кенгди - халкъ жырладан башлап бусагъатдагы макъамлагъа дери. Ала хар музыка номерлерин энчи сюжет ыз бла гитче спектакльге айландырадыла. Бир къауумла анга жыр эм тепсеу театр дейдиле, 2005 жылда уа ол «халкъ ансамбль» деген атха да тийишли болгъанды.

Кеслерини карьера жаны бла айныуларын ала «Маленькие истории большой любви» деген мюзиклери башлангъанга санайдыла. Бир къауум замандан аны экинчи кесеги да чыкъгъанды. Бу циклагъа кирген чыгъармаланы баш темасы жаш адамланы жарыкъ, ачыкъ соймекликлери. Ол жырланы барысына да макъамларыны автору уа Куловду.

Кеп да турмай «АмикС»-ни репертуары биотюнда бек кенгергенди. «Сельский вечерок» бла «Клубная дискотека» музыкалы спектакльлери бла артистле републиканы шахарларында бла районларында аслам кере болгъандыла. Аланы «Праздничная» деген малкъар, къабарты, орус тилде да айтылган жырлары уа хитди десек, баям, терс болмаз. Ол бизни адамларыбызны кёллерине интернационализм магъананы тутхан ноталары бла жетгенди. Чыгъарманы хайырындан Холамханланы Къайсынны, Азамат Цавкиловну, Анзор Хусиновну атлары кенг белгиледи.

Сора къауумгъа кирген жаш адамланы бир-бирлерине не заманда да белгилек эте билгенлерин белгилемей къыаргъа жара-

Темиркан Озроков бла Холамханланы Къайсын.

дан тепсеу эм жыр къауумну алгъышлап, Лана Куловагъа, Атталаны Азюргъа, Холамханланы Къайсыннга, Азамат Цавкиловха сыйлы грамотала бергенди.

Коллективни артистлерини шахарны маданият жашауна къошумчулык этгенлери ючюн Нальчикни жер-жерли администрациясыны культура жаны бла баш специалисти Жашууаны Башир да саугъалагъанды. Байрамны чегинде улуу видеоэкрандан ариу сёзлени Зарина Канукова, Жаникаланы Элдар, Элдар Дымов, Ирина Даурова эм бирсле да къызгъанмагъандыла.

Ингир ала къараучуланы ансамбльни къуралуу тарыхына, аны харкюнлюк жашауна тошоннор онгары да болгъанды. Жаш адамла алагъа болушлук этгенлеге ырызлыкъларын билдирип, аладан бири уа драматург, белгилеу поэт Борис Утижев болгъанын да энчи чертгендиле. Концерт программда уа биз коллективни репертуарындан жайырмадан артыкъ жырына тынгылагъанбыз.

Бир сёз бла айтханда, къайсы юбилейи да ол эсеплеу чыгъарыуу кезиудю. Адамгъа он жыл толса, алыкъа сабийге саналады, чыгъармачылык къауум ол датагъа тап жеталса, аны улуу сынамы, сыйы - намысы болгъаны баямланады. «АмикС» эстрада ансамбль да кесини онжыллыкына тийишлисича, бет жарыкълы тюбегени, сёзсюз, ала искусствода жерлерин табалгъанларын ачыкъ кёргозетди.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат. Суратланы автор алгъанды.

Хазырланыу

Тюрлю-тюрлю назыла

Жангы жыл келирине алай кеп къалмагъанды. Нальчикде назы терекле сатхан ярмаркала къыстау ишлейдиле.

- Мен сатхан назыла пластмассдан болгъанлыкыгъа, квалитетлары уа игиди. Багъасы уа терекни уллулугуна кере болады. Сёз ючюн, бир метр бла жыйырма сантиметр болгъан 800 сом турады. Ол учузга саналады. Былай битимлени эм уллусу эки метр бла 30 сантиметрге жетеди, аны багъасы уа жети минг сомгъа жууукъду», - деп билдиреди сатуу этген Ирина.

- Быйыл жалгъан тереклени адамла бирси жылладан эсе асламыракъ аладыла. Ол шарт табийгъатны сакъларгъа умут этгенден да болур. Алай арт заманда назыланы сыфатлары бузулуп, саргылдым, къынгыр бутакълы болуп барадыла», - дейди жашыл, кюнюш бетли эм акъсылдымланы сатхан Залим.

Керти назы терекчикни, базарладан сора да, Горзеленхозда алыргъа боллукъду. Алай эм кёбю уа Нальчикни Абхазия майданындадыла. Мында багъала 500 сомдан башланадыла, алай Жангы жылгъа ёсере да боллукъду. Эм игиси республиканы кесинде ёсгенди. Аны ийнелери тюшмей, жашиллей турадыла. Багъалары да 600-700 сомгъа жетеди.

Бусагъатда пластмасс орунлада тамырлары бла бирге сатылган назы терекликге да жамаут эс бура башлагъанды. Аны бир игилиги - байрамдан сора атмай жерге орнатыргъа боллукъду. Ол алашат шартды. Багъасы да артыкъ улуу тюрлюю: 500-600 сомгъа жетеди.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

Дата

«Иги кытхарыучу болур ючюн, тауланы сюерге керекди»

Быйыл МЧС-ни таулада кыулук этген отряды Элбрусда 40-дан артык кытхары ишле бардырганды. Кыыйын болумга тошген 110 адамдан 96-сы табылганды. Тас болганладан онекиси бузлап неда жаралы болуп ёлгендиле. Дагыда экеулен а биопонлюке да табылмагандыла.

- Болсада быйылгы жыл бизни службабызга артык кыыйын болганды деп чертирча туюлду. - дейди излеу-кытхары отрядны инструктору Тилланы Светлана. - 2005-2008 жыллада бизни бёлюмюз таулада маршрутлагыа кюннегге төрт- беш кере чыккыган заманлары да болганды. 2011 жылда 29 адамны кытхарганыбыз, бирси жылла бла тенгеширсек, ол иги да азды. Арт заманда таулагыа чыгаргыа сойгенлени саны кёпден - кёп бола барады.

Сёз ючюн, быйыл Россейни кесинден сора да, тышындан да боладыла туристле. Кюнактыла асламысында Европададыла, алай энди Америкадан, Азиядан, Африкадан, Австралиядан да келе башлагандыла. Быйыл Элбрусда МЧС-ни кытхарыучу управлениысында регистрацианы 1265 кыуум неда тогуз бла жарым минг адам ётгендиле. Ол санда 385 кыуум неда 6146 адам тыш кыралладандыла.

- Солурга кеслери алларына келип учёга турмагына да бардыла. Аланы араларында экстримни сойгенле да кёпдуле. Аллай адамла маршрутну билген инструктор бла бармай, жашау-

ларыны юсюнден сагыш этмей, таулагыа кеслери кётюроледиле. Ол себепден кыыйын болумлагыа тошгенле, ауур жаралыла да алай кыуумлада аслам туюбейдиле, - дейди Светлана.

- Альпинизмни тарыхына кырасак, хауаны тапгыгына алданып, таулагыа кётюролгенле, сора кюнню хали терк окуна бузулса уа, кеслерин кыалай жюрютюрге билмей кыалганыла аз болмадыла. Ол заманда уа, адам саулугуна, жашауна да кыорктуу болумга тошерге болады, - дейди Элбрусда кытхарыучу отрядны таматасы Гулийланы Абдуллах. - Тауланы бийигинде табиыгатыны кююбютюнда ахырзаманды. Терк окуна башланган жел, жауун, кыар, буз жауган, туман, кюнню сууктулугу - ала бары да адамны жунутмай кыюймадыла.

Алай бу жерде дагыда башха кыорктуу да барды: кыая башыннан кыар, буз, таш тошерге боллугу, юсюн кыар жабып турган жарлары эм башха затлары да эске алыргыа керекди. Кыыйын болумга тошгенлени 90 проценти МЧС-де регистрацианы ётмегенле, таулагыа чыгаргыа эркинлик алмаганы энчи адамла бла гиче кыуумладыла. МЧС-ни таулада кытхарыучу бёлюмю КыМР-де беш минг метр эм андан азырак бийикледе да бардырады ишин.

Алай эм кёп адам жашауун сакыларча Элбрусну башына ёрлерге да тошеди. Кытхарыучулары ишлери кыыйынды, бирде жашауларына кыорктуула да болады. Таулада тас болганы туристни кече-кюн демей, хауаны

халине кыарамай, бир ненча кюн неда ыйык излерге керекди.

Быйыл май айда бизге аллай бир сынауу ётерге тошгенди. Таулагыа чыккыган бир кыуумну башчысынан 4900 метр бийикликке негерлеринден экеулен тас болганды деген билдириу келеди. Ол кюн адам чыдаймазча жел ургундан, кыар борандан, жанында соелгенни да эспейлыккы туюл эдинг. Аны себепли арта билгенибизча, кыуумну санында барганы экеулен, бирсиледен айрылгандан сора бир-бирлерин да тас этген эдиле.

Аланы излерге кытхарыучу бригадандан 22 адам терк окуна чыккыды. Излеу ишле кече арагыа дери тохтамайдыла, болсада бир кишини да табылмайдыла. Алай бла бир ыйыкны ичинде бу иш кюн сайын тохтамай бардырылды. Сотрудникле бирде кече тау башында лагерде кыалыргыа да тошеди. Болсада кюнню хали тюзелгенден сора вертолётдан тас болганладан бирини ёлюю жоккы болды, экинчиси уа, жарсыугыа, табылмайды, - дейди Абдуллах.

- МЧС-ни таулада кыоруулаучу бёлюмю республиканы тауларыны кёбюсюнде ишин терк эм жетишилми бардырады. Бусагытта «Элбрус», «Шхельда», «Адур - Суу» эм «Нальчик» деген отрядликке негерлеринден экеулен ишлери бирге бардырыргыа хазырдыла. Салынган борчлары толтуруу ючюн, ведомствону адамлары не торлю кыыйын халда да жумушларынын тынгылы бардыра билирге керекдиле.

Теориядан тышында сынаулары, билимлерин ёсдоргенлей турадыла. Мында урунганлары саулуклары да иги болургыа керекди. Жарауаны ЭВПСО-ну кесинден сора да, Россейни МЧС-ни араларында да бардырадыла. Ишчиле усталыкларынын шагьатлык этген аттестацияла да ётедиле.

Кытхарыучу служба кийим, оборудование, техника эмда башха затла бла да толу жалчтыгынын ганды. Служба төрт кыатлы жангы койге кёчгенли эки жыл болады. Коллективде 90 адам ишлейди. Башында сагынганыбызча, ала аттестацияны ётген, салынган

борчну толтурургыа хазыр специализилендиле.

Кытхарыучула болуп кёп жыл урууп келгенле да бардыла. Ала тутхан ишлеринде жетишилери ючюн торлю-торлю сыйлы саулугалагыа тийишли болгандыла. Россейни сыйлы кытхарыучулары: Гулийланы Абдуллах бла Татчаланы Тахир. Халкыла аралы класслы специалисте: Хаджиланы Альберт, Атаккуланы Ибрагим, Мисланы Ахмадия эм Аккайлы Азнаур эм башхала.

Кытхарыучу болуп киши тумайды, анга юйренирге керекди. Бёлюмде ишлерге, биринчиден, санлары кючлю, саулуклары иги болганлары алабыз. Андан сора да, адамны юсюнде торлю - торлю болумлада кыоркымазгыа, сынаулары ётерге, чыдаргыа, амал таба билрча шартлары да болургыа керекдиле. «Иги кытхарыучу болур ючюн, адам тауланы жюреги бла сюерге керекди», - дейди Гулийланы Абдуллах.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий. СУРАТДА: МЧС-ни таулада кытхарыучу кыууму.

Коррупцияга кыажу юреш

КыМР-ни Билим берюу, илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосунда коррупцияга кыажу юреш, аны жолун кесюу жаны бла иш шёндюгю федеральный эмда регион законодательствогыа тийишлиликке эмда планнга кёре бардырылдыла. Ведомствону иши не кыдар ачык болуруна, анга жамауатыны жанындан контроль кючленирине кыайгыра, быйыл кырал граждандан кыулукчула ишчи жоруккылары кыалай сакылаганына кыараган комиссия төрт жыйылы бардырганды.

Битеу онгланы хайырлана

Министерствону кадрла ючюн жууаплы болган службабына 2014 жылда октябрьде коррупцияга кыажу вопроса бла юрешген бёлюм кышулганды. Адамла аны ишини юсюнден толурак халар билир ючюн деп энчи информация стенд кыралганды. Аны сайттында уа право документлени, эсгертиулени, эсеплени, амаллары бла онгланы юслеринден шартла жангырылганлай турадыла. Кырал граждандан кыулукчуларыны файдларыны, ырысхыларыны, ырысхы жаны бла борчларыны юслеринден да дайым да билдириледи.

Жамауат бла байламлыккы буюн кыыйматлы этер ючюн, ол коррупцияга кыажу амаллары тюрлендирге, буюн игилерин сайларгыа онг берлигин ангылап, ведомство шахарчыла эм эллиле бла, граждандан буюн институтлары бла да бирге ишлеюню кючлендирге барады. Ол санда министр кеси приёмла бардырады; официальной сайтда кече,

кюн да тохтаусуз ишлеп турган телефонлары номерлери салынгандыла; КыМР-ни билим берююню бла илмусу порталыны Интернет-приёмный ишлейди. Аны хайырындан адамла аланы кыайгы этдирген соруулагыа online амал бла жууапланы буюн терк табадыла.

Кырал кыулукчулары араларында адеп-кыыйлыккы, ишчи жоруккылары, правону ангылаты жаны бла иш билдириу-ангылаты формада бардырылды. Быйыл КыМР-ни прокуратурасыны келечилерини кыатышулары бла юч семинар кыралганды.

Кёп болмай а «Коррупцияга төзюп болмазча этер кыарамны кыурау эмда окуучуларыны право билимлерин бла право культураларын кётюроу» деген темагыа «тёгерек стол» бардырылганды. Анда бу осал ишге кыажу кырал политикада бек алгыа тамамларыныгыа керекли жумушла, бу амаллыккы жолун кесюю шёндюгю амаллары, республиканы

орта профессионал эмда битеулю билим берген учреждениларында коррупция бедилши зат болганын ангылатыу эм юйретюу ишде жыйышдырылган сынау, жамауатыны бу юрешге кыатышууону онгланы сюзюлгендиле. Коррупцияга кыажу юрешини халкыла аралы кюннюде ол темагыа сабийле ишлеген суратланы конкурсуна эмда орта профессионал билим берген учрежденилары араларында «Бирге коррупцияга кыажу сюзюлге» деген ат бла бардырылган марафонну эсеплери чыгарылгандыла. Республиканы волонтерлары эмда жаш тёлю организациаланы членлери бу осал кыыйлык хорланганча кёргюзтюп, флэшмоб кыурагандыла.

Дагыда битеулю билим берген учрежденияда окутуу-юйретюу ишчи планларына бу тематикагыа кёре туюбешуле, класс сагыатла, башха мадарла да кышулгандыла. Дерслеге электив курсла кийирилгендиле. Окуучулары ата-аналары бла да ангылатыу иш бардырылды.

Башланган эм орта профессионал билим берген учрежденияда да аллай планла жарашдырылгандыла, энчи комиссияла кыурагандыла. Социальной педагога акылбалык болмаганылары ишлери жаны бла инспекторла бла бирге праву лекторийлени курсун бардыргандыла.

Битеу ол ишле хайыр келтирмей кыоркыгы туюлдуле. Министерство мындан арда ол вопросланы туурада тутаркыды.

ЮСОПЛАНЫ Галина.

ПРОКУРАТУРА

Сансызлыккы хатасындан

КыМР-ни прокуроруну орунбасары А. Махов Республикалы сабий клиника больницаны бёлюмюню таматасын терслеу жаны бла онуону кыабыл кёргенди.

РКДБ-ны кыаганак сабийлени патологиялары жаны бла бёлюмюню таматасы Л. Орлова РФ-ни Уголовный кодексини 109-чу статьясыны 2-чи эмда 3-чю кесеклерине бузуклыккы этгени ючюн, башхача айтханда, ол кесини профессионал борчуна уллу кёллю болганыны хатасындан эки эмда андан да кёп адам ёлгени ючюн терсленеди.

Уголовный ишден белгиле болганыча, 2011 жылда декабрь айда Республикалы сабий клиника больницаны реанимация эмда терапия бёлюмюне эки балачык тош-

гендиле. Алагыа Л. Орлова кыараганды. Алай ол декабрь айдан 2012 жылны январына дери кесини борчун тийишлисича толтурумаганды, медицина онгланы эмда РКДБ-да болган диагностика оборудованыны келечилеси хайырланмаганды. Аны бла бирге кыаганаккы саулукларынын кереклисича тинтмегенди эмда алагыа тийишлисича бакьмаганды. Аны уллу кёллюология хатасындан эки балачык да ёлюп кыалгандыла.

Л. Орлованы иши Нальчикни шахар судюне берилгенди. Аллай аманлыккы этгенге төрт жылгыа тюремге салыргыа эмда юч жылны ичинде кыулуугунда ишлерге кыоймазгыа боллукду.

Бизни корр.

Энчи операция

Жалган пиротехниканы алмагыыз

КыМР-де 15-чи декабрьден 15-чи январьга дери «Пиротехника» деген энчи операция бардырылады. Ол жалган затланы сатыу-алуугыа чек салгы, аланы хатасындан кыуугыаланы болдурмаз мурат бла кыуурадыла. Операцияны чеклеринде бир-бир тюкенле тинтиледи, жалган пиротехниканы республикагыа келтириуно жолларыны кесюу

жаны бла мадарла этиледиле. Ич ишле органлары келечилери республикада жашаганладан байрамны кезиюнде сакь болууларынын тийелиди. Пиротехника затланы хайырланууно жоруккыларын унутмагыыз, аланы сабийлеге бермегиз. Хайырлангыргыа жаралуу болжыллары неда инструкторсы, сертификаты жокь эселе, сатып алмагыыз.

Жандауурлук

Озган солуу кюнде КъМКЪУ-ну медицина факультетини окъучулары Заюково элде сакъат сабийле тургъан 1-чи номерли республикалы школ-интернатда жандауурлук акция бардыргандыла. Ала, заманларын къызганмай, огъурлу жумушха къатышханлары уллу магъананы тутады.

Кёзлерин жарытхандыла

Бу учрежденияны таматасы Алла Калмыкованы башчылыгында аланы жарыкъ бетден тубеген эдиле. Студентле да къуру кьоллары бла келмегендиле, сабийлеге деп хазырлагъан саугалары «Газель» машинага окъуна ауур жюк болгъан эди.

- Республикада министерствола бла ведомстволар, тюрлю-тюрлю организациялар, жамауат биригиуле эм адамла да кьолларындан келгенлерича болуша туруучудула. Бютюнда байрам кюнде болгъан кезиуледе. Сау болсунла медицина факультетни окъучулары да Жангы жылны аллында, сабийлени унутмай, заман табып келгенлерине, - дегенди Алла Калмыкова.

Бу интернат бизде кесине кере жангызды дерге боллукъду. Мында асламысын-

да сакъат сабийле турадыла. Учреждение не заманда да республиканы бюджетинден берилген ахча бла кечинеди. Ата-ладан бла аналадан бир тюрлю затха деп ахча алмайдыла.

Бусагъатда мында 121 сабий кечинеди. Аланы ашаулары, жашаулары да бирсилеге ушамайды. Ала, сакъат болгъанларындан сора да, бир неча ауруудан къыйналадыла. Аланы ичлеринде кеп миллетни келечиси барды. Учрежденияда 102 адам ишлейди, аладан экиден бири устазла.

Мында сабийлеге кюннге тёрт кере аш-азыкъ берилди, саулукъларына да тийишлисича кьаралады. Ала жылга эки кере диспансеризацияны ётедиле. Жашауларында хайырланьрича, бешинчи классдан

башлап окъуучулары столлар, штукатур- маляр эм быстыр тигиучю усталыкыла да юй-ретедиле.

-Ючюнчю, бешинчи курсну студентлери кеслерини ыразылыклары бла 40 минг сом жыйгандыла. Акцияны бардырууга деканат бла университетни студент совети да болушхандыла. Бу ишибизни биз Жангы жылны аллында сакъат сабийлени ыразы этерге, къуандырырга деп этебиз. Алагъа аш-азыкъ, тюрлю-тюрлю товарла эмда назы терек бла сауугъала келтиргенбиз. Биринчи курсну окъуучусу Кючмезланы Фатима уа ойнау-тепсеу программа хазырлагъанды, - дейди советни жандауурлук бёлюмюню таматасы Мурат Кожакон.

- КъМКЪУ-ни окъуучулары быллай акциялагъа къатышырга не заманда да угъай демейдиле. Интернатха бу жол биринчи кере келгенбиз. Болсада быллай огъурлу иш тереге айланьр деп умут этебиз, - деп къошханды башында сагъынылган органы таматасы Мухамед Гауфов.

Акцияны ахырында сабийле байрамга, саугалалагъа да къуанганлары бет жарыкларындан кёрюне эди. Жандауурлук ишни магъанасын а мында хар бир баладан «Сау болугъуз!» деген сёзю эшитсенг англайла.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

Акция

Автоинспекторла - жомакъланы жигитлери

Къабарты-Малкъарда «Жангы жылгы патруль» деген акция башланганды. Анга деп полициячыла микроавтобусну хазырлагъандыла, анга алгъыш сёзле жазгандыла эмда жолда кьоркьуусуз жюрюуну белгилерини сураттарын да салгъандыла.

орамда ары-бери ётгенле да полициячыладан саугъа кьоллу болгандыла, кёлленгендиле. Сабийле уа алага назмула айтхандыла, жоллада тубеучю белгилени юслеринден да айтхандыла. Аны ючюн аланы хар бири да саугалангандыла.

Жангы жылны жомакъларыны жигитлерини сыфатларына киргенлени орамлада кёрген адамла уа сейирге къалгандыла.

Патруль, Нальчикни уллу орамларына барып, узакъга эшитдирген устроивону болушлугу бла жамауатны жолда сакъ болурга чакырыула этгендиле, келе тургъан байрам бла алгъышлагъандыла. Шахарны майданларында, сатыу-альу араларында, иллаула ярмаркалада болгъанла, бош

Биринчи кюн полициячыла авариялада ачыган балаалагъа артыкъда уллу эс бургандыла. Аланы ала юйлеринде, школда да жокълагъандыла эмда кьоркьуусулукну жорукъларын дагъыда бир кере эслерине салгандыла.

Бир ыйыккыны ичинде патруль республиканы битеу район араларында боллукъду. Бу иш «Полицейский Дед Мороз» деген битеурусской акцияны чеклеринде бардырылады.

Чомартлык

Аламанат төре

Къабарты-Малкъар кьырал университетде Жангы жылны эки кюнню байрамлау ахшы тереге айланганды. Анга окъуучула, преподавательлени сабийлери да тири къатышадыла. Ма бу кюнде да мында аллай къуанчлы иш болганды. Жомакъланы жигитлерини сыфатларына кирген студентле, ары келген сабийлеге босагъадан окъуна жарыкъ тубеп, хар би-

рин да омакъ назыны къатына элте эдиле.

Алай бла мингге жууукъ жашчыкъыга бла къызчыкъыга керти да жарыкъ байрам кьуралганды. Ала төпсеп, жырап да зауукълукъ тапхандыла. Къар Аппа бла Къар Къыз а назму айтханлагъа, жыраплагъанлагъа да саугъланы чомарт юлеше эдиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Суратны автор алганды.

Билдирю

Бийик билим берген аскер окъуу юйлеге кирирге тимне эсегиз

Къабарты-Малкъар Республиканы аскер комиссариатыны Нальчик шахарда бёлюмю 2015 жылда Россей Федерацияны Къоруула министрствосуну эмда башха министрстволаны бла ведомстволаны бийик билим берген окъуу юйлерине кирирге сюйгенлени сайлайды. Соруулары

болгъанла КъМР-ни аскер комиссариатыны Нальчикде бёлюмюне бу адрес бла келсинле: **Вологиров ор.,26 (алгыннгы Красноармейская ор.)**.

Приём баш, бараз, байрам кюнде **14.00** сагъатдан **17.00** сагъатха дери **45-чи** кабинетде бардырылады.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор АТТАЛАНЫ ЖАМАЛ

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

БЕШПАЙЛАНЫ Муталип (баш редактору орунбасары)
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редактору орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамауат-политика бёлюмю таматасы)
САРАККУЛАНЫ Асият (культура бёлюмю таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редактору приёмный - 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кьоруула жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

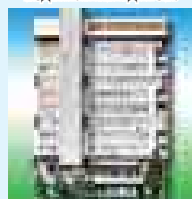
Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникация жаны бла кьырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кере 19.00 сагъатда кьол салынады. 20.00 сагъатда кьол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГАРГАНЛА:

Османланы Хийса-дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары;
Акушуданы Феруза - (1,2,3,4-чю бетле),
Зезаланы Лида - (5,6,7,8-чи бетле) - корректорла.
Тиражы 2130 экз. Заказ № 2533

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru